
A szexuális kényszerítés tényállása az Isztambuli Egyezmény rendelkezéseinek fényében

Gilányi Eszter*

Az új büntető törvénykönyv, a 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) megalkotása során a jogalkotó számos területen változtatott a korábbi szabályozáson. A törvény indokolása szerint, figyelemmel a „Nemzetközi egyezmények rendelkezéseire, valamint a jobb áttekinthetőség érdekében teljesen átalakul a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményekre vonatkozó szabályozás.”¹ Ez mind szerkezeti, mind tartalmi jellegű módosításokat magában foglalt.²

A hatályos büntető törvénykönyv XIX. fejezetében (a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények) szabályozza a szexuális kényszerítést, a szexuális erőszakot, a szexuális visszaélést, a vérfertőzést, a kerítést, a prostitúció elősegítését, a kitarottságot, a gyermekprostitúció kihasználását, a gyermekpornográfiát és a szeméremsértést. A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekményeket a jogalkotó külön fejezetbe helyezte át.

A korábbi szabályozás nemegyszer százéves múltra visszatekintő fogalmakat alkalmazott, melyek egy részét – ahogy az indokolás fogalmaz – „a korszerűség, a nemzetközi kifejezésekkel való összhang és a jobb közérthetőség követelményének megfelelően”³ újjak váltották fel (pl. erőszakos közösülés és szemérem elleni erőszak helyett szexuális erőszak, közösülés és fajtalanság helyett összefoglalóan szexuális cselekmény).

A fejezet címe reflektál a törvényi szabályozás alapjainak megváltozására, tükrözi azt, hogy a nemi erkölcs védelme mellett e tényállások egy része a nemi integritás, nemi önrendelkezés, nemi szabadság védelmére szolgál. A jogalkotó számos nemzetközi dokumentumra tekintettel volt az új rendelkezések kialakítása

* Egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék.

¹ A 2012. évi C. tv. indokolása, Általános indokolás - IV. Az új Btk. Különös Részének újításai, 7. pont

² Szomora Zsolt: Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. Fejezetéhez *Magyar Jog* 2013. (60. évf.) 11. sz. 649.o.

³ A 2012. évi C. tv. indokolása a XIX. Fejezethez

során, az indokolásban többek között az Isztambuli (CAHVIO) Egyezményre⁴ is hivatkozik.

Jelen tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a Btk.-ba újonnan bekerült szexuális kényszerítés tényállása alkalmas lehet-e az Egyezmény rendelkezéseinek átültetéséhez, mely követelményként fogalmazza meg a sértett beleegyezésének hiányában megvalósított szexuális magatartások kriminalizálását.

1. A szexuális erőszak fogalmának meghatározása az Isztambuli Egyezményben

Az Isztambuli Egyezményt 2011 áprilisában fogadták el, és 2014-ben lépett hatályba.⁵ Magyarország 2014-ben aláírta, ratifikációjának előkészítése folyamatban van.

Az Egyezmény az Európa Tanács azon dokumentumainak sorába tartozik, melyek a nők elleni erőszak problémáját emberi jogi kérdésként fogják fel. Preambulumában kinyilvánítja, hogy a nők elleni erőszak az emberi jogok súlyos megsértése, a nők és férfiak közötti hagyományosan egyenlőtlen hatalmi viszonyok megnyilvánulása, és megelőzése szempontjából a nemek de jure és de facto egyenlősége kulcsfontosságú. Elismeri a nők elleni erőszak strukturális természetét, és azt, hogy az egyike azoknak a társadalmi mechanizmusoknak, mely a nőket a férfiakkal szemben alárendelt helyzetbe kényszeríti.

Az Egyezmény célja ennek megfelelően a nők mindenfajta erőszakkal szembeni védelme, és a nők elleni erőszak valamint a családon belüli erőszak megelőzése, megbüntetése és felszámolása, valamint az, hogy hozzájáruljon a nők diszkriminációjának megszüntetéséhez és elősegítse a nők és férfiak közti valós egyenjogúság létrejöttét. Célja továbbá az áldozatok védelme és támogatása érdekében átfogó keretrendszer, szakpolitikák és módszerek kialakítása, a nemzetközi együttműködés ösztönzése, valamint a különböző szervezetek és igazságszolgáltatási szervek integrált megközelítésű együttműködésének támogatása.

Az Egyezmény a nők elleni erőszakkal szembeni holisztikus szemléletű fellépést várja el a részes államoktól a „4 P” megközelítés alkalmazásával (**‘prevention’** – vagyis a bántalmazások megelőzése, **‘protection’** – az áldozatok védelme, **‘prosecution’** – az elkövetők felelősségre vonása és **‘integrated policies’** – „integrált politikák”).⁶

Az elkövetők felelősségre vonása érdekében számos nők elleni erőszakot megvalósító magatartás büntetendővé nyilvánítását írja elő.⁷

⁴ Az Európa Tanács nők elleni és családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezménye [CETS No.: 210]

⁵ Istanbul Convention. Historical background <http://www.coe.int/hu/web/istanbul-convention/historical-background> (megtekintés időpontja [a továbbiakban:m..i.]: 2015.10.15.)

⁶ The Istanbul Convention - A global tool to prevent and combat violence against women and girls (2014) 4.o. <https://edoc.coe.int/en/index.php?controller=get-file&freid=6082> (m.i. 2015.08.26.)

⁷ Pszichológiai erőszak; zaklatás; fizikai erőszak; szexuális erőszak, ideértve az erőszakos közösülést (a hangsúlyt a beleegyezés hiányára helyezve); kényszerházasság; női nemi szerv megcsonkítása;

A 36. cikk rendelkezik a szexuális erőszak – beleértve az erőszakos közösülést – kriminalizálásáról, az alábbi szövegezéssel:⁸

„1. A részes felek megteszik a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a következő cselekmények szándékos elkövetése büntetendő legyen:

a. beleegyezés nélküli, szexuális természetű hüvelyi, anális vagy orális behatolás egy másik ember testébe bármilyen testrészrel vagy tárggyal;

b. beleegyezés nélküli, szexuális természetű egyéb cselekmények egy másik személlyel;”

c. annak előidézése, hogy egy másik személy beleegyezés nélküli, szexuális természetű cselekményben vegyen részt egy harmadik személlyel.⁹

2. A beleegyezésnek önkéntesnek, az adott személy szabad akaratán alapulónak kell lennie, melyet az eset összes körülményei alapján kell értékelni.

„3. A részes felek megteszik a szükséges jogalkotási vagy más intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy az 1. bekezdés rendelkezései a volt vagy jelenlegi házastársak, illetve a belső jog által elismert volt vagy jelenlegi partnerek ellen elkövetett cselekményekre is vonatkozzanak.”

Az Egyezmény értelmező jelentése¹⁰ alapján a bűncselekmény passzív alanya nő és férfi is lehet. A rendelkezés célja valamennyi, a sértett beleegyezése nélkül, szándékosan megvalósított szexuális magatartás kriminalizálása. A fogalom egyik fő eleme a cselekmény „szexuális természete”, tehát nem tartoznak a körébe azok a magatartások, melyek ilyen jelleggel nem bírnak.

A fogalom másik kulcseleme a beleegyezés hiánya. Ennek kapcsán – az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogára hivatkozva¹¹ – az értelmező jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye¹² 3. és 8. cikkére tekintettel már most is a tagállamok kötelezettsége, hogy kriminalizálják és

kényszerabortusz és kényszer-sterilizáció; szexuális zaklatás (ez büntetőjogon kívüli eszközökkel is tilalmazható).

⁸ Az Egyezmény tanulmányban hivatkozott, idézőjelben szereplő cikkei esetén a forrás az alábbi nem hivatalos magyar fordítás: <http://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2015/04/Isztambuli-Egyezm%C3%A9ny-nem-hivatalos-ford%C3%ADt%C3%A1s.pdf> (m.i. 2015.09.30.); a nem idézőjelben szereplő rendelkezések esetében saját fordítás.

⁹ A c. pont esetén a hivatkozott fordítás a következő szöveget tartalmazza: „más személy rábírása arra, hogy beleegyezés nélküli, szexuális természetű cselekményben vegyen részt egy harmadik személlyel.” Alláspontom szerint ez a megfogalmazás dogmatikailag megkérdőjelezhető; ld. erről a tanulmány 4. részét.

¹⁰ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence .Istanbul, 11.V.2011 189-194. pont <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a> (m.i.:2015.10.15.)

¹¹ M.C. v Bulgaria, (39272/98) [2003] ECHR 646 (4 December 2003)

¹² Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ETS/STE No. 005. Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről. Az egyezményt és első nyolc Kiegészítő Jegyzőkönyvét kihirdette az 1993. évi XXXI. tv.

hatékonyan bírálják el valamennyi, a sértett beleegyezése nélkül megvalósuló szexuális cselekményt, és nem lehet követelmény a sértett fizikai ellenállása. Függetlenül a jogszabály konkrét szövegezésétől (pl. kényszerítés, erőszak, fenyegetés mint fogalmi elem), a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy alkalmazhatóak legyenek a beleegyezés hiányában megvalósított valamennyi cselekmény elbírálására.

Az Egyezmény implementálása során a tagállamoknak be kell építeniük a beleegyezés hiányát a jogi szabályozásba. A 36. cikk 2. bekezdésében foglaltak figyelembe vétele mellett ennek konkrét megszövegezése – és azon körülmények rögzítése, melyek fennállása esetén a beleegyezés kizárt – azonban a jogalkotóra van bízva.

A cselekmény elbírálása során mindig esetről esetre, az összes körülmény vizsgálata során dönthető el, hogy a bűncselekmény megvalósult-e. A jogalkalmazó nem támaszkodhat az ilyen helyzetben tipikus viselkedésre vonatkozó feltételezésekre, és különös figyelemmel kell lenni arra, hogy az eljárást ne befolyásolják a nemi sztereotípiák és a férfiak és nők sexualitásával kapcsolatos mítoszok.

2. A szexuális kényszerítés megállapíthatóságának határai

A jogalkotónak a Btk. indoklásában kifejtett álláspontja szerint „a szexuális cselekmény végzésére vagy annak eltűrésére való kényszerítés felőlel minden olyan magatartást, amikor a sértett nem önként és szabadon adja a beleegyezését a szexuális cselekményhez, hanem valamilyen kényszer hatására”,¹³ és így – a nagyobb tárgyi súlyú cselekményeket magában foglaló szexuális erőszak tényállásával együtt – alkalmas az Isztambuli Egyezményben meghatározott valamennyi magatartás lefedésére.

Ennek tisztázása érdekében két kérdést szükséges megvizsgálni. Egyrészt azt, hogy mi lehet e tényállás „maximuma”, azaz melyek azok a magatartások, melyeket már a szexuális erőszak tényállása körében kell értékelni. Ennek feltárása érdekében – a jogszabályban szereplő tényállási sorrendtől eltérve – elsőként a szexuális erőszak tényállásának elemzésére kerül sor a vonatkozó szakirodalom tükrében.

A másik fontos kérdés a szexuális kényszerítés „minimuma”, azaz, hogy melyek azok a magatartások, melyek kifejtésével az elkövető már belép e tényállás keretei közé, és vajon a hazai rendelkezés értelmezhető-e oly módon, hogy magában foglalja a sértett beleegyezése nélkül megvalósított szexuális magatartásokat.

2.1. A szexuális erőszakot megvalósító magatartások. A 197.§-ban meghatározott tényállás keretében a jogalkotó összevonta a korábban, az 1978. évi IV. törvényben (a továbbiakban: rBtk.) – az elkövetési magatartástól eltekintve – teljesen azonosan szabályozott erőszakos közöselés és szemérem elleni erőszak

¹³ A 2012. évi C. tv. indoklása a 196.§-hoz

tényállását. A bűncselekmény jogi tárgya a nemi élet szabadságához fűződő érdek.¹⁴

Alanya (nemétől függetlenül) bárki, passzív alanya szintén bárki lehet, kivéve a harmadik fordulatban meghatározott cselekményt, mely csak 12. életévét be nem töltött személy sérelmére követhető el.¹⁵

A tényállás első fordulatának elkövetési magatartása kétmozzanatú. Eszközcselekménye az erőszakkal vagy élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel kényszerítés, célcselekménye a szexuális cselekmény.

A szakirodalomban kétféle álláspont alakult ki azzal kapcsolatban, hogy hogyan értelmezik a kényszerítés és az erőszak, illetve fenyegetés viszonyát. Az egyik – napjainkban háttérbe szoruló – megközelítés szerint a kényszerítés összefoglaló fogalomként az erőszak és fenyegetés alkalmazását, mint eszközcselekményt fedi le.¹⁶ A másik álláspont szerint a kényszerítésnek, mint elkövetési magatartásnak az erőszak és a fenyegetés a két elkövetési módja.¹⁷

A jogirodalomban több szerzőnél megjelenő tétel, hogy e tényállás vonatkozásában a „kényszerítés a sértett komoly ellenállásának a leküzdésére alkalmas olyan tevékenység, amelynek eredményeként a sértett képtelen valódi akaratának megfelelő magatartás tanúsítására.”¹⁸ Más szerzők az alkalmazott bírói gyakorlatra hivatkozva kényszerítés alatt a sértetti akarat megtörésére vagy hajlítására alkalmas magatartást értik.¹⁹

¹⁴ Jacsó Judit: XIX. Fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: Horváth Tibor – Lévay Miklós (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 173. o.

¹⁵ Gál István László: XIX. Fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: Polt Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár, 4. kötet, Különös Rész*, Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 16-17. o.

¹⁶ A szexuális erőszak tényállása vonatkozásában ez az álláspont jelenik meg Márki Zoltán: XIX. Fejezet - A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 692.o.: „A kényszerítés mint összefoglaló kifejezés, olyan erőszak vagy fenyegetés alkalmazását jelenti, amely eszközcselekményként a szexuális cselekményre mint célcselekményre irányul.”

Az rBtk. 197.§-ában szabályozott erőszakos közösülés vonatkozásában ezt az álláspontot képviselte például Berkes György: XIV. Fejezet. A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: László Jenő (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv magyarázata, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó*, Budapest, 1986., 596.o.; illetve BH 1997.568, és erre hivatkozva Fehér Lenke: XIV. Fejezet. A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: Horváth Tibor-Lévay Miklós (szerk.): *Magyar büntetőjog. Különös Rész*, Complex Kiadó, Budapest, 2009. 215.o.

¹⁷ Ld. például Szomora Zsolt: XIX. Fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 407.o.; Sinku Pál: A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények - Btk. XIX. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 199.o.; Gál: i.m. 16.o.

¹⁸ Sinku: A nemi élet... 199.o.; hasonlóan foglal állást az egyik Btk. kommentár szerzője is: „A kényszerítés olyan leküzdhetetlen erő, mely képtelenné teszi az akaratnak megfelelő magatartást.” (Márki: XIX. Fejezet... 688.o.); más szerzők a kényszerítés elkövetési módjaként szabályozott erőszak vonatkozásában állapítják meg, hogy annak a sértett ellenállásának megtörésére alkalmasnak kell lennie. (Gál: i.m. 16.o. illetve Jacsó: i.m. 175.o.)

¹⁹ Szomora: XIX. Fejezet... 407.o.; a vonatkozó bírói gyakorlatról ld. bővebben: Szomora Zsolt: Az erőszakos nemi bűncselekmények kényszerítési eleméről, *Büntetőjogi Kodifikáció*, 2008. (8. évf.) 2. sz. 27.o.

Ennek megfelelően a tényállásban meghatározott erőszaknak az egyik álláspont szerint hatását tekintve akaratot megtörőnek (*vis absoluta*) kell lennie,²⁰ míg mások szerint elegendő lehet az akaratot hajlító (*vis compulsiva*) erőszak is.²¹

A fenyegetés értelmező rendelkezések között²² meghatározott fogalmához képest szűkebb körű, ún. kvalifikált fenyegetéssel valósulhat meg a bűncselekmény, mely az élet, testi épség ellen kell, hogy irányuljon, és közvetlen kell, hogy legyen.

Az elkövetési magatartás második mozzanata, azaz a szexuális cselekmény fogalmát a törvény a következőképpen határozza meg: „*a közösülés és minden súlyosan szeméremszérvő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul*”.²³ Ez magában foglalja az rBtk. nemi bűncselekményeinek vonatkozásában elkövetési magatartásként szabályozott közösülés illetve fajtalanság fogalmát, úgy, hogy ez utóbbi elnevezését nem, hanem csupán fogalmi elemeit tartja meg. A régi fogalmi elemekhez képest változás a nemi vágy fenntartására irányuló cselekmények beépítése, illetve az, hogy a korábbi, a bírói gyakorlatban szexuális célzatként értelmezett „szolgál” kifejezést felváltja az „alkalmas, vagy arra irányul” fogalompár. Ennek következtében lehetőség nyílik arra, hogy a szeméremt súlyosan sértő, de nem szexuális motivációjú (hanem pl. bosszúból megvalósított) cselekményeket is nemi bűncselekményként értékeljék,²⁴ ami a sértett szexuális szabadságának szélesebb körű védelmét tenné lehetővé. A magatartás szeméremszérvő jellege a korábbi értelmezéssel összhangban az uralkodó erkölcsi normákra figyelemmel azonosítható.²⁵

A második fordulatban a törvényben meghatározott állapotok szexuális cselekményre való felhasználása képezi az elkövetési magatartást.

A védekezésre képtelen állapot fogalmát a jogszabály az rBtk. rendelkezésével megegyezően határozza meg.²⁶ Az előző törvény szabályaihoz képest eltérés, hogy immár nem kapcsolódik megdönthetetlen vélelem a 12. életévet be nem töltött személy e minőségéhez; helyette a jogalkotó egy új alapeset bevezetésével rendezte a kriminalizálás kérdését.

Az akarattnyilvánításra képtelen állapot esetében a sértett pszichikai értelemben – vagy állandó, vagy átmeneti jelleggel – nem tud védekezni.²⁷ Ez azt jelenti, hogy a passzív alanynak a szexuális aktussal kapcsolatban vagy egyáltalán nincs akaratképződése (pl. ájult), vagy normatív értékelés folytán az akaratképződése hibásnak minősül (pl. a kóros elmeállapot bizonyos típusai esetében).²⁸

²⁰ Gál: i.m. 16.o.

²¹ Szomora: XIX. Fejezet... 407.o., Márki: XIX. Fejezet... 689.o. (2. pótlás, kiadva: 2015)

²² Btk. 459.§ (1) bekezdés 7. pont: „eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetetben komoly félelmet keltsen.”

²³ Btk. 459.§ (1) bekezdés 27. pont

²⁴ Szomora: Megjegyzések... 651.o.

²⁵ Jacsó: i.m. 170.o.

²⁶ Btk. 459.§ (1) bek. 29. pont: „védekezésre képtelennek kell tekinteni azt is, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére.”

²⁷ Jacsó: i.m. 176.o.

²⁸ Szomora: XIX. Fejezet... 408.o.

Az új Btk. hazánk nemzetközi kötelezettségeire tekintettel a bűncselekmény harmadik, súlyosabb szankcióval fenyegetett alapeseteként szabályozza²⁹ a 12. életévét be nem töltött személlyel kényszerítés nélkül, akár annak beleegyezésével; illetve az előzőekben ismertetett mértéket el nem érő³⁰ kényszerrel megvalósított szexuális cselekményt.

A bűncselekmény minősített eseteit a sértett életkorára (18. illetve 12. életévét be nem töltött személy); az elkövető és a sértett közötti kapcsolatra (a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére – itt elegendő e kapcsolat ténye, nem szükséges az azzal való visszaélés); illetve az elkövetők számára (azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen) tekintettel határozták meg. Még súlyosabban büntetendő, ha ezek közül több körülmény egyszerre forog fenn.

A 207.§ értelmében a bűncselekmény 197.§ (1) bekezdésében a) pontjában meghatározott alapesete magánindítványra büntetendő.

2.2. A szexuális kényszerítést megvalósító magatartások. A törvény indokolása szerint a 196.§-ban meghatározott rendelkezés célja, hogy a korábbi joggyakorlat alapján a kényszerítés tényállása körében értékelt nemi zsarolást, azaz „a sértett nem önkéntes beleegyezésével, ám mégsem kvalifikált fenyegetés hatására megvalósuló szexuális aktust”³¹ önálló bűncselekményként, súlyosabb büntetéssel szankcionálja. A bűncselekmény jogi tárgya a nemi önrendelkezés, a nemi szabadság.³²

A bűncselekmény alanya – akár tettesként, akár részesként – nemtől függetlenül bárki lehet. Passzív alanya szintén (kivétel ez alól a 12. életévét be nem töltött személy, akinek sérelmére – akár a szexuális cselekménybe való beleegyezése esetén is – a szexuális erőszak állapítható meg).³³

A bűncselekmény elkövetési magatartása két, egymással cél-eszköz viszonyban levő elemből tevődik össze. Az eszközcselekmény a kényszerítés, a célcselekmény a szexuális cselekmény (melyben a passzív alany vagy aktívan, vagy passzívan működik közre).

Az eszközcselekmény kapcsán a szakirodalomban általánosan elfogadott az a – törvényi indokolással egybevágó – álláspont, mely szerint a kényszerítés e tényállás vonatkozásában magában foglal minden olyan tevékenységet, amelynek következtében a bűncselekmény sértettje nem képes a valódi akaratának megfelelő magatartás tanúsítására. A kényszerítés tényállásbeli fogalma ennek megfelelően az elkövető által kifejtett magatartás következményére, vagyis a sértettre gyakorolt hatására fókuszál. A jogszabály – a szexuális erőszak tényállásától eltérően – nem ad támpontot arra nézve, hogy milyen típusú cselekmények tölthetik ki tartalommal e fogalom kereteit, és elkövetési módokat sem határoz meg.

²⁹ Btk. 197.§ (2) bek.

³⁰ Mivel annak megvalósítása már a 197.§ (4) bek. a) pontja értelmében minősített eset.

³¹ A 2012. évi C. tv. indokolása a 196.§-hoz

³² Jacsó i.m. 170.o.

³³ Uo. 170-171.o., Szomora: XIX. Fejezet... 403.o., 405.o.

A szakirodalomban ennek következtében többféle értelmezés jelent meg.

Az egyik álláspont szerint a szexuális kényszerítés törvényben meghatározott elkövetési módjai az erőszak és a fenyegetés.³⁴ Ez nyilvánvalóan hibás álláspont, feltehető, hogy a szerzőt a korábbi gyakorlat befolyásolta, mely alapján a nemi integritást kisebb mértékben sértő cselekményeket a kényszerítés tényállásának keretében kellett értékelni, melynek viszont valóban tényállási eleme az erőszak, fenyegetés.

A másik megközelítés szerint, mivel a szexuális erőszak azon fordulata vonatkozásában, melynek eszközcselekménye a kényszerítés, a jogalkotó elkövetési módként az erőszakot (mely mértékét tekintve elegendő, ha akaratot hajlító, vagyis *vis compulsiva*) és az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést határozza meg,³⁵ ezért a kényszerítés kizárólag fenyegetéssel valósítható meg. Mivel azonban ez tényállási elemként nem szabályozott, hanem csak implicit elkövetési mód, nem szükséges, hogy elérje a törvény által meghatározott,³⁶ komoly félelem kiváltására alkalmas fenyegetés szintjét.³⁷

A harmadik álláspont az előzőhöz hasonlóan a szexuális erőszaktól való elhatárolással határozza meg a kényszerítés tartalmát, két eltéréssel. Egyrészt a szerző szerint a *vis compulsiva* szintjét elérő erőszak már a szexuális kényszerítés körében értékelhető. Másrészt a fenyegetés kapcsán a törvényi fogalomból indul ki, tehát csak a komoly félelem kiváltására alkalmas, bár nem élet, testi épség ellen irányuló (hanem pl. vagyoni károsodásra vonatkozó) illetve nem közvetlen fenyegetéssel megvalósított kényszerítést tekinti tényállásszerűnek.³⁸

A negyedik álláspont szintén azokat a magatartásokat tartja a szexuális kényszerítés körébe vonhatónak, melyek nem valósítják meg a szexuális erőszak tényállását, vagyis a *vis absoluta* szintjét elérő erőszakkal, a kvalifikált fenyegetéssel, illetve a meghatározott állapotok kihasználásával megvalósított szexuális cselekményeken kívül eső magatartásokat.³⁹ Ezek közé sorolja az akaratot hajlító erőszakkal illetve a nem kvalifikált fenyegetéssel megvalósuló, valamint a sem erőszaknak, sem fenyegetésnek nem minősülő módon kifejtett kényszerítő hatású cselekményeket (pl. a sértett olyan állapotának kihasználását, mely alapján nem minősül védekezésre képtelennek, de a cselekmény elhárítására való képessége korlátozottá válik).⁴⁰

Az elkövetési magatartás második mozzanata, vagyis a célcselekmény a szexuális cselekmény, melynek fogalmi elemei a szexuális erőszakkal összefüggésben már kifejtésre kerültek.

A jogalkotó a minősített eseteket a sértett életkorára (18. illetve 14. életévét be nem töltött személy), valamint az elkövető és a sértett között fennálló speciális viszonyra (hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése

³⁴ Sinku: A nemi élet... 196.o.

³⁵ Szomora: XIX. Fejezet... 407.o.

³⁶ Btk. 459.§ (1) bek. 7. pont

³⁷ Szomora: XIX. Fejezet... 404.o.

³⁸ Márki: XIX. Fejezet... 682-683.o. (1. pótlás, kiadva: 2014)

³⁹ Gál: i.m. 16-17.o.

⁴⁰ Uo. 12.o.

alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve való elkövetés) tekintettel határozta meg.

A 207.§ értelmében a bűncselekmény alapesete csak magánindítványra büntethető.

2.3. A hatályos rendelkezések értékelése az Isztambuli Egyezmény szemszögéből. Az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban mind a szexuális kényszerítés, mind a szexuális erőszak tényállása szándékos bűncselekmény, mégpedig kizárólag egyenes szándékkal valósítható meg, tekintettel arra, hogy a szexuális cselekmény mint célcselekmény megvalósítására irányul az elkövető szándéka.

Mindkét tényállás megvalósítható akár nő, akár férfi sérelmére, és a passzív alanyi körből nincsenek kizárva az elkövetővel életközösségben levő személyek (házastársak, élettársak, bejegyzett élettársak) sem.

A két tényállás elkövetési magatartásaként meghatározott szexuális cselekmény fogalma alkalmas arra, hogy lefedje az Egyezményben meghatározott magatartásokat (szexuális természetű hüvelyi, anális vagy orális behatolás egy másik ember testébe bármilyen testrészrel vagy tárggyal, illetőleg szexuális természetű egyéb cselekmények).

A kényszerítés fogalmával kapcsolatos elméleti megközelítések diverzitására tekintettel azonban megállapítható, hogy a jogalkotó nem határozta meg kellő pontossággal a büntetni kívánt cselekmények körét. A szexuális kényszerítés tényállásának jelenleg a törvényben szereplő szövege nem tükrözi egyértelműen a beleegyezés hiányát kriminalizálni kívánó jogalkotói akaratot, és fennáll annak a veszélye, hogy a joggyakorlatban egy ehhez képest szűkebb értelmezés ver gyökeret.

Ennek fényében kimondható, hogy az Isztambuli Egyezményben foglaltaknak a jelenlegi szabályozás nem felel meg maradéktalanul. Ezt támasztják alá a CEDAW Bizottság Magyarország legutóbbi országjelentésével kapcsolatos észrevételei is, mely szerint a Bizottságot „továbbra is aggasztja az, hogy az áldozat beleegyezésének hiánya helyett még mindig az erőszak és fenyegetés, valamint a kényszerítés alkalmazásán alapul a nemi erőszak törvényi definíciója”.⁴¹

3. A hazai büntetőjog fogalomhasználata a szexuális kényszerítés meghatározásának problémás elemei vonatkozásában

Ahogy korábban kifejtettem, a szexuális kényszerítés és a szexuális erőszak tényállásának elhatárolása nem egyértelmű a hazai jogirodalomban. A probléma elsősorban arra vezethető vissza, hogy a jogalkotó nem határozott meg elkövetési módot a szexuális kényszerítés elkövetési magatartásaként szabályozott

⁴¹ CEDAW/C/HUN/CO/7-8 Magyarország összevont hetedik és nyolcadik időszakos jelentésével kapcsolatban a Bizottság ötvennegyedik ülésén (2013. február 11 - március 1.) elfogadott záró észrevételek, 20. pont <http://noi.erdek.miria.hu/wp-content/uploads/2013/03/ENSZ-CEDAW-Zaro-Eszrevetelek-Magyarország-2013-2.pdf> (m.i. 2015.09.28.)

kényszerítés vonatkozásában, továbbáértelmező rendelkezéssel sem segítette a jogalkalmazó tevékenységét.

A törvény indoklásában megfogalmazott álláspont szerint a szexuális kényszerítés tényállása „felölel minden olyan magatartást, amikor a sértett nem önként és szabadon adja a beleegyezését a szexuális cselekményhez, hanem valamilyen kényszer hatására”.⁴² Kérdés, hogy vajon a tényállás megfogalmazása megfelel-e annak a követelménynek, hogy a büntetendő magatartásnak a sértett beleegyezésének hiányában megvalósított cselekménynek kell lennie.

A hatályos jogszabály tényállásaiban megjelenő „kényszerítés” és „beleegyezés hiányában” fogalmi elemek jogirodalmi értelmezésének vizsgálata segítséget nyújthat ahhoz, hogy meghatározzuk, hogy a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatos rendelkezések további alakításával hogyan lenne létrehozható egy olyan jogszabályi környezet, mely a szexuális szabadságot – a nemzetközi kötelezettségekkel is összhangban – a lehetőségekhez képest a legjobban védi.

3.1. A kényszerítés értelmezése a magyar büntetőjogban. A kényszerítést a jogalkotó a Btk. különös részében több bűncselekmény elkövetési magatartásaként szabályozza. Emellett a törvény általános részében a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okként jelenik meg a kényszer és a fenyegetés (26.§).

A büntethetőségi akadály diszpozíciójában szereplő kényszer fogalmát a Btk. nem határozza meg. A szakirodalomban és a bírói gyakorlatban általánosan elfogadott álláspont szerint rendszerint erőszak, más testére gyakorolt fizikai ráhatás, mely lehet akaratot megtörő (vis absoluta) vagy akaratot hajlító (vis compulsiva).⁴³ Elképzelhető erőszak nélküli kényszer is, például ha a nagyon rövidlátó személyt szemüvegének elrejtésével kényszerítik mulasztásra.⁴⁴

A fenyegetés pszichikai ráhatás, fogalmát a Btk. 459.§ (1) bek. 7. pontja határozza meg.

A „kényszerítés” két alakzata’ egyrészt az alapján határozható el, hogy a büntethetőségi akadály esetében a kényszert, fenyegetést a bűncselekmény elkövetőjével szemben alkalmazzák, aki e ráhatások következtében beszámítási képességének hiánya miatt nem lesz büntethető, vagy korlátozott mivolta miatt csak enyhébben, míg a különös részi tényállásokban szereplő kényszerítést a bűncselekmény elkövetője fejti ki annak passzív alanyával szemben.⁴⁵ Másrészt a büntethetőségi akadályként szabályozott kényszer egy „eredmény, helyzet, állapot, amelyben az ellenállhatatlan fizikai vagy pszichikai erő hatása alatt álló személy cselekvési szabadsága megszűnt”,⁴⁶ míg a különös részben megjelenő kényszerítés egy cselekményfolyamat, mely a kényszerhelyzet, kényszerállapot létrehozására irányul.

⁴² Ld. 13. lj.

⁴³ Nagy Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Általános rész I.*, Iurisperitus Bt., Szeged, 2014. 266.o.

⁴⁴ Karsai Krisztina: IV. Fejezet – A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Complex Kiadó, Budapest, 2013. 80.o.

⁴⁵ Nagy Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Általános rész I.* 267.o.

⁴⁶ Erdősy Emil: A kényszerítés kettős alakzata a magyar büntetőjogban, in: Tóth Mihály, Herke Csongor (szerk.): *Tanulmányok dr. Földvári József professzor 75. születésnapja tiszteletére*, Pécs, 2001.36.o.

A Btk. különös részében szabályozott azon bűncselekményeket, melyek esetében az elkövetési magatartás a kényszerítés, a következő csoportokba sorolhatjuk:

A) A kényszerítés elkövetési módja az erőszak, valamint az élet és testi épség elleni közvetlen fenyegetés.

Ilyen bűncselekmény a szexuális erőszak (197.§), melynek kapcsán e tényállási elemek elemzésére a korábbiakban sor került.

A Btk.-ban szereplő egyes bűncselekmények tényállásában a jogalkotó szintén az erőszakkal, valamint az élet és testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel való elkövetést szabályozza (emberrablás [190.§]; kiskorú elhelyezésének megváltoztatása minősített esete [211.§ (2) bek.]; rablás [365.§ (1) bek. a]); jármű önkényes elvétele minősített esete [380.§ (2) bek. a]).

Az erőszak fogalmának értelmezése a rablás vonatkozásában a legkidolgozottabb. Általánosan elfogadott álláspont, hogy a kifejtett erőszaknak személy ellen irányulónak, lenyűgöző jellegűnek, akaratot megtörőnek (vis absoluta) kell lennie, melynek megállapítása során figyelemmel kell lenni a támadó és a megtámadott közti erőviszonyokra és az elkövető által használt eszközre;⁴⁷ egyes álláspontok szerint dolog elleni erőszak is lehet abban az esetben, ha áttevődik személyre.⁴⁸ Az erőszak személy ellen irányultsága és akaratot megtörő hatása tipikusan a többi tényállás vonatkozásában is megjelenik.

A fenyegetés, éppúgy, mint a szexuális erőszak esetében akkor tényállásszerű, ha élet vagy testi épség ellen irányul, és közvetlen.

B) A kényszerítés elkövetési módja az erőszak, valamint a fenyegetés.

Ilyen bűncselekmény a kényszerítés (195.§), valamint a kényszermunka egyik fordulata (193.§); a közösség tagja elleni erőszak minősített esete (216.§ (2) bek.); a kényszerítés hatósági eljárásban (278.§); a hivatalos személy elleni erőszak (310.§) és a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (311.§) egyik fordulata; a zsarolás (367.§) és az önbíráskodás (368.§ (1) bek.), mely bűncselekmények a kényszerítés speciális alakzatai. E tényállások az egyén cselekvési szabadságának a Btk. által nevesített valamely aspektusát védik, a Btk. 195.§-ában szabályozott magatartás azonban az általános, tág értelemben vett cselekvési szabadságot,⁴⁹ szubszidiárius jellegéből fakadóan abban a körben, melyet más kényszerlelet tartalmazó bűncselekmények nem fednek le. Mivel e bűncselekménycsoport vonatkozásában az elkövetési módok megegyeznek, és csupán a kényszerítés irányultsága alapján van különbség, az értelmezés során a tanulmány alapvetően a kényszerítés tényállására vonatkozó álláspontokra támaszkodik.

⁴⁷Akác József: XXXV. Fejezet. A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 1355.o.; Sinku Pál: A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények – Btk. XXXV. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 626.o.; Szomora Zsolt: XXXV. Fejezet. A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 755.o.

⁴⁸Akác: i.m. 1355.o., Szomora Zsolt: XXXV. Fejezet... 755.o.

⁴⁹Szomora Zsolt: XXI. Fejezet. Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 400.o.

Az elkövetési magatartás a kényszerítés, olyan külső ráhatás a passzív alanyra, amely őt a cselekvési szabadságától megfosztja, vagy abban korlátozza. Az elkövetési módok az erőszak és a fenyegetés. Az erőszak személyre fizikai erővel történő, támadó jellegű testi ráhatás; a dologra ható erőszak csak akkor tényállásszerű, ha áttevődik személyre. Hatását tekintve lehet mind az akaratot megbénító, lenyűgöző jellegű (*vis absoluta*), mind a sértett akaratát hajlító (*vis compulsiva*). A fenyegetés fogalmára nézve a Btk. 459.§ (1) bek. 7. pontja az irányadó, vagyis olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, mely objektíve alkalmas a sértettben komoly félelem kiváltására, s ezáltal arra, hogy a szabad akaratával ellentétes cselekvésre készítse.⁵⁰ Irányulhat akár élet, testi épség ellen is, és lehet közvetlen is. Ebben az esetben azonban csak akkor állapítható meg a 196. § szerinti kényszerítés, ha más bűncselekmény (pl. szexuális erőszak) nem valósul meg. A zsarolás tényállása kapcsán megjegyzendő, hogy annak minősített esetét képezi, ha élet vagy a testi épség elleni, illetve más hasonlóan súlyos fenyegetéssel valószínűsítik meg, illetve hogy ha a dolog átadására kényszerítés kvalifikált fenyegetéssel valósul meg, akkor nem zsarolás, hanem rablás állapítható meg.

Szükségesnek tartom megemlíteni a kényszervallatást (303.§) is. Jóllehet e tényállásban a jogalkotó nem a kényszerítést, hanem az erőszak, fenyegetés vagy más hasonló módszer alkalmazását határozta meg elkövetési magatartásként, de e magatartásokat a hivatalos személy a passzív alany akaratának befolyásolása érdekében alkalmazza, abból a célból, hogy az vallomást tegyen, illetve ne tegyen. E bűncselekmény tehát szintén kényszerítő magatartás,⁵¹ s van olyan büntetőjogi tankönyv is, mely elkövetési magatartásként nevesíti a kényszerítést.⁵² E tényállás vonatkozásában az erőszak „fizikai ráhatás, fizikai kényszer, a sértett testének támadó jellegű érintése”,⁵³ „mely alkalmas akaratának hajlítására, arra, hogy ne szabad akaratának megfelelő magatartást tanúsítson”.⁵⁴ A fenyegetés fogalmára nézve a Btk. 459.§ (1) bek. 7. pontja az irányadó. A harmadik elkövetési magatartás a „más hasonló módszer”, mely alatt a bírói gyakorlat a pszichés vagy morális kényszer „enyhébb” eszközeit érti; minden olyan, az erőszakon illetve fenyegetésen kívüli módszert, amely „a passzív alanyban pszichés, biológiai, fiziológiai hatásokat idéz elő, melyek alkalmasak akaratának, magatartásának érdemi befolyásolására”.⁵⁵ E körbe tartozik például az előnyök kilátásba helyezése, vagy az emberi méltóságot sértő kihallgatás.⁵⁶

⁵⁰ Szomora Zsolt: XVIII. Fejezet. Az emberi szabadság elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 401.o.; Kónya István: XVIII. Fejezet. Az emberi szabadság elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 675.o.

⁵¹ Váradi Erika: XXVIII. Fejezet. A hivatali bűncselekmények, in: Horváth Tibor – Lévay Miklós (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 393.o.

⁵² Nagy Zoltán: XXVIII. Fejezet. A hivatali bűncselekmények, in: Tóth Mihály - Nagy Zoltán (szerk.): *Magyar büntetőjog. Különös rész*, Osiris Kiadó, Budapest, 2014. 314.o.

⁵³ Váradi: i.m. 394.o.

⁵⁴ Mezőlaki Erik: XXVIII. Fejezet. A hivatali bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 630.o.

⁵⁵ Váradi: i.m. 394.o.

⁵⁶ Mezőlaki: i.m. 630.o.

C) Az elkövetési magatartásként meghatározott kényszerítéshez a jogalkotó nem kapcsol elkövetési módot.

A bűncselekmények e csoportjába tartozik a szexuális kényszerítés (196.§), illetve egyes emberiség elleni bűncselekmények (a népirtás egyik fordulata [142.§ (1) bek. c]); az emberiség elleni bűncselekmény két fordulata [143.§ (1) bek. b) és f]); és az apartheid egyik fordulata [144.§ (1) bek. b)]; valamint egyes háborús bűncselekmények (a védett személyek elleni erőszak két fordulata [149.§ (2) bek. b) és c]); a tiltott sorozás alapesetének mindkét fordulata [152. § (1) bek.].

A szexuális kényszerítés esetében a fogalom vizsgálatára a korábbiakban sor került.

A felsorolt emberiség elleni bűncselekmények és háborús bűncselekmények esetében bírói gyakorlatról nem beszélhetünk. Az elkövetési magatartásként szabályozott kényszerítés tartalmi elemeinek meghatározása során a legtöbb szakirodalom a kényszerítés (195.§) tényállására hivatkozik.⁵⁷

A pusztulással fenyegető életkörülmények közé kényszerítés, mint elkövetési magatartás esetében egyes források szerint emellett a személyi szabadság megsértése (194.§) elkövetési magatartásai is irányadóak lehetnek.⁵⁸ A személyi szabadság megsértése nyitott törvényi tényállás, melynek elkövetési magatartása minden olyan tevényt vagy mulasztást felölel, melynek következtében a passzív alany elveszítheti a mozgási, helyváltoztatási illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásával kapcsolatos cselekvési szabadságát.⁵⁹ A tevéssel megvalósított magatartás tényállásban nem szabályozott tipikus elkövetési módjai az erőszak és a fenyegetés, valamint a megtévesztés, de megvalósulhat a sértett testére vagy tudattartamára közvetlenül nem ható magatartásokkal is.⁶⁰ Az ítélezési gyakorlat alapján ilyen például „a helyiségben tartózkodó sértettre az ajtó rázárása, (...) a rokkant személytől a mankó, bot vagy művégtag elvétele, a fürdő személy ruhaneműitől való megfosztása, (...) olyan helyzet létrehozása, amelynek folyományaként a sértett a megtévesztés eredményeként önmaga mozgáskorlátozását idézi elő”.⁶¹ Mulasztásos elkövetés akkor állapítható meg, ha az elkövetőnek speciális jogi kötelezettsége van a személyi szabadság biztosítása (pl. az általa gondatlanságból bezárt személyt nem engedni ki).⁶² Véleményem szerint a

⁵⁷ Márki Zoltán: XIII. Fejezet. Az emberiség elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 411. és 417.o.; Törő Sándor: XIII. Fejezet. Az emberiség elleni bűncselekmények valamint XIV. Fejezet. A háborús bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 282., 284., 286., 295. és 298.o.; Molnár Gábor Miklós: Az emberiség elleni bűncselekmények - XIII. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 23.o.; Hornyák Szabolcs: XIII. Fejezet. Az emberiség elleni bűncselekmények valamint XIV. Fejezet. A háborús bűncselekmények, in: Tóth Mihály - Nagy Zoltán (szerk.): *Magyar büntetőjog. Különös rész*, Osiris Kiadó, Budapest, 2014. 22., 23., 27. és 34. o.

⁵⁸ Törő: i.m. 282., 284., 286., 295.o.; Molnár: Az emberiség... 23.o.

⁵⁹ Kónya: XVIII. Fejezet... 665.o.

⁶⁰ Szomora: XVIII. Fejezet... 399.o.

⁶¹ Kónya: XVIII. Fejezet... 655.o.

⁶² Szomora: XVIII. Fejezet... 399.o.

kényszerítés tartalmának értelmezése vonatkozásában a személyi szabadság megsértésének mulasztásos alakzata nem bír relevanciával.

A pusztulással fenyegető életkörülmények közé kényszerítés vonatkozásában unikális álláspontot képvisel Sántha Ferenc, aki szerint a „kényszerítés olyan fizikai jellegű, a fenyegetést is felölelő ráhatás, amelynek következtében a csoport életfeltételei annyira ellehetetlenülnek, hogy a csoport vagy annak részének fizikai fennmaradása is veszélybe kerül.”⁶³

A fentiek alapján a magyar büntetőjogban a kényszerítés három „fokozata” különíthető el.

1. a legsúlyosabb formája esetén az alkalmazott erőszak, fenyegetés tipikusan olyan mértékű, mely a passzív alany akaratának megtörésére alkalmas;
2. a következő fokozat esetén elegendő az akaratot hajlító erőszak illetve az „egyszerű” fenyegetés, illetve a zsarolás minősített esetében az élet vagy a testi épség elleni, illetve más hasonlóan súlyos „félkvalifíált” fenyegetés’ alkalmazása.
3. a harmadik fokozat az olyan kényszerítés, melyhez elkövetési módot a jogalkotó nem kapcsolt; ez a szakirodalmi álláspontok szerint megvalósítható erőszakkal, fenyegetéssel (mely nem szükséges, hogy komoly félelem kiváltására alkalmas legyen), a passzív alany védekezési képességét befolyásoló állapotának kihasználásával vagy megtévesztéssel.

3.2. A beleegyezés hiányának értelmezése a magyar büntetőjogban. A beleegyezés hiánya nem ismeretlen fogalom a magyar büntetőjogban, mivel a Btk. több bűncselekmény vonatkozásában is tényállási elemként szabályozza.

A *magzatelhajtás* egyik minősített esete⁶⁴ más magzatának elhajtása az állapotos nő beleegyezése nélkül. E vonatkozásban a nő határozott, komoly, szabad akarat-elhatározáson alapuló,⁶⁵ előzetesen megfontolt⁶⁶ nyilatkozata hiányzik.

A beleegyezés nélküli elkövetés megvalósul, ha az állapotos nő

- akaratnyilvánításra vagy védekezésre képtelen állapotban van
- kifejezetten tiltakozik a beavatkozás elvégzése ellen
- kényszer vagy fenyegetés hatására adja beleegyezését, illetve ha
- megtévesztik
- vagy a beleegyezés megszerzésére utólagosan kerül sor.⁶⁷

A *kiskorú elhelyezésének megváltoztatása*⁶⁸ tényállása alapján „Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a

⁶³ Sántha Ferenc: XIII. Fejezet. Az emberiség elleni bűncselekmények, in: Horváth Tibor – Lévy Miklós (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*, Complex Kiadó, Budapest, 2013. 20.o.

⁶⁴ Btk. 163.§ (2) bek. b)

⁶⁵ Kónya István: XV. Fejezet. Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 542.o.

⁶⁶ Karsai Krisztina - Szomora Zsolt - Vida Mihály: *Anyagi Büntetőjog Különös rész I.*, Iurisperitus Bt. Szeged, 2013.47.o.

⁶⁷ Uo. 47.o., illetve Belovics Ervin: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények – Btk. XV. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 107.o.

⁶⁸ Btk. 211.§ (1)

hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz...”

E tényállás vonatkozásában a beleegyezésnek kifejezettnek, és előzetesnek vagy egyidejűnek kell lennie; a kiskorú elvitelének tudomásul vétele vagy az utólagos jóváhagyása nem zárja ki a tényállásszerűséget.⁶⁹

Az *egészségügyi önrendelkezési jog megsértése*⁷⁰ tényállásában nevesített egészségügyi beavatkozások esetében szükséges a beteg beleegyezése vagy hozzájárulása, melynek vonatkozásában az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény rendelkezései az irányadóak. A 15.§ (3) bekezdése szerint „Az e törvényben foglalt kivételektől eltekintve bármely egészségügyi beavatkozás elvégzésének feltétele, hogy ahhoz a beteg megtevéstől, fenyegetéstől és kényszertől mentes, megfelelő tájékoztatáson alapuló beleegyezését (...) adja.” A törvény eltérő rendelkezése hiányában a beleegyezés szóban, írásban vagy ráutaló magatartással is megadható.

Az *okirattal visszaélés* egyik fordulata⁷¹ a tényállásban meghatározott közokiratnak mástól, annak beleegyezése nélkül való jogtalan megszerzése. E bűncselekmény vonatkozásában a beleegyezés hiánya azt jelenti, hogy a jogosult az okiratnak más személy birtokába kerüléséhez nem járult hozzá, vagy a hozzájárulását azért adja meg, mert az elkövető megtevéstette.⁷²

A *lopás* egyik minősített esete⁷³ a helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtevéstéssel, vagy a jogosult, illetve a használó tudta és beleegyezése nélkül bemenne történő elkövetés. A Bkv. 42. alapján a lopás ezen alakzata törvényi egység, melynek eszközcselekménye a magánlaksértés, célcselekménye a lopás. A *magánlaksértés* tényállásában azonban nem a beleegyezés hiánya, hanem a lakásba az ott lakó vagy azzal rendelkező akarata ellenére való bemenetel szerepel tényállási elemként.⁷⁴ E tényállás vonatkozásában nem elegendő pusztán a hozzájárulás hiánya, hanem a rendelkezni jogosult személynek úgy kell kifejezésre juttatnia akaratát, hogy arról az elkövető minden kétséget kizáróan tudomást szerezzen. Ezt megteheti szóban, írásban, vagy akár ráutaló magatartással is (pl. ajtó bezárása).⁷⁵

A *készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés* egyik fordulata⁷⁶ a tényállásban meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszköznek mástól, annak beleegyezése nélkül való jogtalan megszerzése. E bűncselekmény vonatkozásában – éppúgy, mint az okirattal visszaélés esetében – a beleegyezés hiánya azt jelenti,

⁶⁹ Márki Zoltán: XX. Fejezet. A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 802.o. (1. pótlás, kiadva: 2014)

⁷⁰ Btk. 218.§

⁷¹ Btk. 346.§ (1) a)

⁷² Belovics Ervin: A közbizalom elleni bűncselekmények – Btk. XXXIII. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 588.o.

⁷³ Btk. 370.§ (2) bf)

⁷⁴ Btk. 221.§ (2)

⁷⁵ Kónya: XXI. Fejezet. Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények, in: Kónya István (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 851.o.

⁷⁶ Btk. 346.§ (1) a)

hogy a jogosult az okiratnak más személy birtokába kerüléséhez nem járult hozzá, vagy a hozzájárulását azért adja meg, mert az elkövető megtévesztette; a beleegyezés utólag nem pótolható.⁷⁷

A beleegyezés fogalmának büntetőjogi értékelése kapcsán érdemes megvizsgálni a sértett beleegyezésére, mint büntethetőséget kizáró okra vonatkozó szakirodalmi álláspontot is.

Ennek megfelelően a sértett beleegyezése csak akkor zárhatja ki a cselekmény jogellenességét, ha

- a beleegyezést a cselekvőképes (megfelelő ítélőképességgel, akaratnyilvánítási képességgel rendelkező) sértett adja;
- olyan jogi tárgy ellen elkövetett bűncselekményre vonatkozik, mely fölött a sértettnek rendelkezési lehetősége van;
- nem irányulhat társadalomra káros célra.

Magának a beleegyezésnek

- valóságosnak, azaz komolynak, önkéntesnek és szabad akarat-elhatározásból eredőnek (vagyis tévedéstől, kényszerítől, fenyegetéstől mentes) kell lennie;
- sor kerülhet rá a cselekmény elkövetése előtt vagy alatt (de az utólagos beleegyezés nem mentesít).⁷⁸

A „beleegyezés hiánya” a magyar büntetőjogban tehát azokat az eseteket fogja át, amikor

- a. egy személy kényszerrel vagy fenyegetéssel szerez érvényt akaratának, vagyis erőszakot alkalmaz, a másik személyre pszichikai ráhatást gyakorol, vagy olyan magatartást tanúsít, melynek folytán a kényszerített személy nem lesz képes az akaratának megfelelő magatartás tanúsítására (álláspontom szerint ide tartozik az az esetkör is, ha a beleegyezést e módokon kényszerítik ki, ekkor sem beszélhetünk ugyanis arról, hogy az érintett személy az akaratának megfelelően cselekszik);
- b. a magatartással érintett személy akaratnyilvánításra vagy védekezésre képtelen állapotban van,
- c. a magatartással érintett személy cselekvőképtelen;
- d. a magatartással érintett személy tévedésben van (mely releváns lehet egyrészt akkor, ha azt a magatartást tanúsító személy idézi elő; másrészt akkor, ha felismerve a téves tudatállapotot, azt kihasználva cselekszik);
- e. a magatartással érintett személy nem adja kifejezett hozzájárulását a cselekmény véghezviteléhez;

⁷⁷ Molnár Gábor Miklós: A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények – Btk. XXXVIII. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014. 732.o.

⁷⁸ Kádár Miklós – Kálmán György: *A büntetőjog általános tanai*, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 342-344.o.; Horváth Tibor: A jogellenességet kizáró okok, in: Horváth Tibor-Lévay Miklós (szerk.): *Magyar büntetőjog. Általános rész*, Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2014. 201-202.o.; Nagy Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Általános rész I.* 233.o.; Belovics Ervin: A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai, in: Belovics Ervin, Gellér Balázs, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: *Büntetőjog I. Általános rész*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2012. 262-263.o.

f. vagy a beleegyezés megadására nem a magatartást megelőzően illetve azzal egy időben, hanem utólagosan kerül sor.

Ha a beleegyezés hiánya a szexuális cselekmény vonatkozásában áll fenn,

- a. esetkör vonatkozásában a szexuális erőszak, kisebb mértékű fizikai vagy pszichikai ráhatás esetén a szexuális kényszerítés tényállása alkalmazható;
- b. esetkör szintén a szexuális erőszak tényállása keretében értékelhető;
- c. esetkör – önmagában, más tényező együttes fennállása nélkül, gyermekkorú sértett esetén – a szexuális erőszak (197.§ (2) bek.) vagy a szexuális visszaélés (198.§) megvalósítását jelenti.

Álláspontom szerint a d. e. és f. esetkört, valamint a c. esetkört nem életkora miatt cselekvőképtelennek minősülő sértett esetében a jelenleg a Btk.-ban szereplő nemi bűncselekmények tényállásai nem fedik le.

4. Javaslatok a Btk. szexuális bűncselekményekkel kapcsolatos rendelkezéseinek módosítására

A szexuális kényszerítés megfogalmazásában rejlő problémákat más szerzők is észlelték. Francia Barbara tanulmányában a büntetőpolitikai célok jobb érvényesítése és a hatékonyabb jogalkalmazás érdekében kialakított de lege ferenda javaslata „egyfajta felbújtói” cselekményként a következő fogalmi meghatározást rögzíti: „Aki mást annak akarata ellenére vagy beleegyezése nélkül szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére rábír, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁷⁹ Álláspontom szerint ez a megoldási javaslat dogmatikai problémát vet fel. A felbújtás megállapításának feltétele az, hogy a tettesben egy adott magatartás megvalósítása vonatkozásában kialakuljon a szilárd akarat-elhatározás.⁸⁰ Az egyes sui generis felbújtói magatartásokban elkövetési magatartásként rögzített rábírás fogalmilag felbújtás,⁸¹ tehát e magatartás esetében szintén szükséges, hogy a passzív alanyban a magatartás megvalósításának szándéka kialakuljon. Ha a szexuális cselekményre a passzív alany akarata ellenére illetve beleegyezése nélkül kerül sor, esetében nem beszélhetünk akarat-elhatározásról, tehát a rábírás az elkövető részéről nem valósulhat meg.

Az új Btk. kodifikációs folyamatának időszakában, 2012 tavaszán civil szervezetek szintén megfogalmazták a nők elleni erőszakkal szembeni fellépés hatékonyabbá tétele érdekében a szexuális bűncselekmények rendszerét és rendelkezéseik tartalmát, valamint azokkal összefüggő egyes általános részi szabályokat érintő javaslatokat.⁸²

A Btk. általános részét érintő javaslataik között szerepelt, hogy

⁷⁹ Francia Barbara: A nemi önrendelkezési jog és a szexuális kényszerítés. Elemzés és javaslat de lege ferenda, *Jog, állam, politika*, 2014. (6. évf.) 1. sz. 172.o.

⁸⁰ Nagy Ferenc: *Magyar büntetőjog. Általános rész II.*, Iurisperitus Bt. Szeged, 2014. 60.o.

⁸¹ Ld. pl. Márki: XIX. Fejezet... 732.o., Kónya: XXI. Fejezet... 866.o.

⁸² Nőszervezetek észrevételei a büntető törvénykönyv tervezetének a nők elleni erőszak különböző formáit érintő részeinek vonatkozásában <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2012-btk-javaslatmarc-9-nane-patent-mona-ne-benyujtva.pdf> (m.i. 2015.10.15.)

- a jogos védelem kapcsán az élet kioltására irányuló jogtalan támadásra vonatkozó törvényi védelem esetköreit egészítse ki a jogalkotó a nemi önrendelkezést sértő magatartásokkal;⁸³
- az el nem évülő bűncselekmények körébe emeljék be a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket;⁸⁴
- a szexuális bűncselekmények egyik fordulata se legyen magánindítványra büntethető.⁸⁵

A különös részi rendelkezések körében javaslatot tettek arra, hogy

- a kábítószer-kereskedelem tényállásába minősített esetként kerüljön be a „más védekezésre, akaratnyilvánításra képtelen állapotának előidézése céljából, ezen állapot kihasználásával a nemi élet szabadsága elleni bűncselekményt elkövetve” fordulat;⁸⁶
- a szexuális bűncselekményeket tartalmazó különös részi fejezet címe „a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények” helyett „a nemi önrendelkezés elleni bűncselekmények” legyen;⁸⁷
- a szexuális cselekmény fogalmának módosítására az alábbi szöveggel: „szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremszéttő cselekmény, amely valakinek a nemi önrendelkezési jogát és/vagy testi integritását sérti vagy veszélyezteti”⁸⁸
- a megrontás⁸⁹ és a vérfertőzés ne legyen önálló bűncselekmény, hanem a jelenleg e rendelkezések által lefedett magatartások a szexuális erőszak tényállása körében legyenek értékelve;⁹⁰
- a szexuális erőszak tényállásának átszövegezésére oly módon, hogy a bűncselekmény alapesete körében a kifejezett beleegyezés nélküli szexuális kapcsolat létesítése szerepeljen, az alábbiak szerint:
„(1) Aki mással annak kifejezett beleegyezése nélkül szexuális kapcsolatot létesít, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanígy büntetendő az is, aki másnak védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát kihasználva létesít ilyen személlyel szexuális kapcsolatot. Tizennégy év alatti személyt beleegyezés adására képtelennek kell tekinteni.
(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a sértettet a szexuális aktusra erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel kényszerítették.
b) a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen létesítenek szexuális aktust.
(3) A büntetés tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértettel létesített szexuális aktus a (2) bekezdés (a) és (b) pontja

⁸³ Uo. 4.o.

⁸⁴ Uo. 5.o.

⁸⁵ Uo. 7.o.

⁸⁶ Uo. 13.o.

⁸⁷ Uo. 14.o.

⁸⁸ Uo. 16-17.o.

⁸⁹ E bűncselekmény a jogszabályba végül szexuális visszaélés elnevezéssel került be.

⁹⁰ Uo. 15.o.

szerint is minősül.

*(4) Szexuális aktus minden olyan cselekmény, amely a személy szexuális önrendelkezését sérti, amennyiben az meghaladja az egyszeri futó érintés mértékét.*⁹¹

E rendelkezések valóban alkalmasak lehetnek a korábban a megrontás, illetve a nem kölcsönös beleegyezéssel megvalósuló vérfertőzés szankcionálására.

A törvényszöveg-javaslat kidolgozása során a civil szervezetek nem alkalmazták az általuk tartalmilag módosítani kívánt szexuális cselekmény fogalmát, helyette a szexuális aktus, illetve a szexuális kapcsolat létesítése szerepel tényállási elemként, mely utóbbi fogalmát azonban a javaslat nem fogalmazta meg.

Álláspontom szerint az Isztambuli Egyezmény rendelkezéseinek átültetése szempontjából a civil szervezetek javaslata megfelelő, szükséges lenne azonban az elkövetési magatartás szövegezését érintő módosítás; a szexuális cselekmény és a szexuális aktus részben eltérő fogalmi elemeinek egyesítését követően⁹² azonos terminológia alkalmazása a bűncselekmény különböző fordulataiban.

Saját de lege ferenda javaslatok. Bár a civil szervezetek javaslata is megfelel a nemzetközi elvárásoknak, álláspontom szerint a jogalkotó olyan módon is eleget tehet a szexuális bűncselekmények szabályozására vonatkozó kötelezettségeinek, mely kisebb beavatkozást jelent a fejezet rendszerébe, és nagyobb mértékben támaszkodik a hazai büntetőjogban alkalmazott terminológiára.

Az egyik lehetőség a szexuális kényszerítés tényállásában szereplő kényszerítés fogalmának – a jelenlegi szakirodalmi álláspontokhoz képest való – tágítása a 196.§ (4) bekezdésébe foglalt értelmező rendelkezés bevezetésével. Például: *„E § alkalmazása szempontjából kényszerítés alatt minden olyan magatartást is érteni kell, melynek következtében szexuális cselekményre a sértett beleegyezése nélkül kerül sor.”* Ez – figyelembe véve a beleegyezés hiányának 3.2 részben meghatározott esetköreit – lehetővé tenné, hogy a szexuális kényszerítés körében értékelést nyerjenek a passzív alany tévedésének, védekezési képességét vagy akarathiyilvánítási képességét befolyásoló helyzetének, állapotának kihasználásával, vagy kifejezett beleegyezése nélkül megvalósuló cselekmények is. Nem oldódna meg azonban a szexuális erőszak és a szexuális kényszerítés elhatárolásának problémája.

A másik megoldási lehetőség a passzív alany akarata ellenére megvalósított szexuális bűncselekmények körének bővítése egy új, a szexuális kényszerítéshez képest enyhébben büntetendő cselekménnyel, valamint a szexuális kényszerítés tényállásába elkövetési módok bevezetése, a következőképpen:

Szexuális szabadság megsértése: 195/A.§ *„Aki mással annak beleegyezése nélkül szexuális cselekményt végez vagy végeztet, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

⁹¹ Uo. 14-15.o.

⁹² Például: szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremszértő cselekmény, amely valakinek a nemi önrendelkezési jogát vagy testi integritását sérti vagy veszélyezteti, amennyiben az meghaladja az egyszeri futó érintés mértékét.

Szexuális kényszerítés: 196.§ (1) *„Aki mást fenyegetéssel vagy más hasonló módszerrel szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszerít, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

A szexuális kényszerítés tényállásába bevezetett új elkövetési módok lehetővé tennék a szexuális erőszaktól való pontos elhatárolást. E bűncselekménynek – a kétszeres értékelés tilalma miatt – nem lehet tényállási eleme az erőszak, mint elkövetési mód. Ezért az „egyszerű” fenyegetés mellett javaslom a kényszervallatás tényállásában – igaz, elkövetési magatartásként – már szereplő „más hasonló módszer” fogalmának alkalmazását, mely a kényszerítés erőszakon, fenyegetésen kívül eső egyéb módozatainak lefedésére alkalmas. Ide tartozhatnak például az olyan fizikai, pszichikai jellegű ráhatások, melyek nem érik el az erőszak vagy fenyegetés szintjét, de alkalmasak a passzív alany akaratának, magatartásának érdemi befolyásolására.

A szexuális szabadság megsértése tényállás körében lenne értékelhető minden olyan eset, amikor a passzív alannal szemben az elkövető kifejezett kényszert nem alkalmaz, hanem a szexuális cselekményt a passzív alany tévedésének, védekezési képességét vagy akaratnyilvánítási képességét befolyásoló helyzetének, állapotának kihasználásával, vagy kifejezett beleegyezése nélkül valósítja meg.

A „szexuális cselekményt végeztet” elkövetési magatartás lehetővé tenné az Isztambuli Egyezmény 36. cikk 1. bekezdés c. pontjában meghatározott azon eset büntethetőségét, amikor az elkövető ráhatása következtében a passzív alany a beleegyezés nélküli szexuális cselekményt harmadik személlyel végzi.

Összegzés

Magyarországnak nemzetközi kötelezettsége áll fenn a sértett beleegyezése nélkül magvalósuló szexuális bűncselekmények kriminalizálása tekintetében. Bár hazánk jelenleg még nem ratifikálta az Isztambuli Egyezményt, de az Emberi Jogok Európai Bíróságának jogértelmezése szerint az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. és 8. cikkére tekintettel a tagállamok kötelezettsége, hogy minden, az adott személy beleegyezése nélkül magvalósuló szexuális cselekményt büntetni rendeljenek és hatékonyan bíráljanak el.

A jogalkotó álláspontja szerint a szexuális kényszerítés tényállásának bevezetésével eleget tett e kötelezettségnek, a jogintézmény szakirodalmi értelmezésének vizsgálata alapján azonban elmondható, hogy a szexuális kényszerítés tényállásának jelenleg a törvényben szereplő szövege nem tükrözi egyértelműen a beleegyezés hiányát kriminalizálni kívánó jogalkotói akaratot. Ennek fényében a rendelkezések nem felelnek meg maradéktalanul sem az Emberi Jogok Európai Egyezményéből, sem a ratifikálni kívánt Isztambuli (CAHVIO) Egyezményből levezethető jogalkotói kötelezettségnek.

A tanulmány kísérletet tesz arra, hogy a kényszerítő jellegű, valamint a beleegyezés hiányát tényállási elemként szabályozó bűncselekmények fogalmi rendszerének elemzését követően javaslatot tegyen olyan rendelkezések

megalkotására, melyek megfelelnek a nemzetközi elvárásoknak, ugyanakkor a hazai jogirodalomban és joggyakorlatban kialakult terminológiát alkalmazzák.

Nem téveszthetjük szem elől azonban azt sem, hogy bármennyire is pontosan ülteti át a jogalkotó a nemzetközi dokumentumok rendelkezéseit, önmagában a kriminalizálás még nem elegendő az áldozatok hatékony védelméhez. Szükség van az Isztambuli Egyezmény által is előírt komplex szemléletű, az áldozatvédelmet, a megfelelő jogalkalmazást, az érintett szervek hatékony együttműködését megalapozó jogi keretek létrehozása.

A jogalkotó számára nyitva áll a lehetőség, hogy az Isztambuli Egyezmény ratifikációjához kapcsolódóan létrehozson egy olyan jogszabályi környezetet, mely hatékonyan képes fellépni a nők elleni erőszakkal szemben, és a szexuális szabadságot is a lehetőségekhez képest a legjobban védi.
